

Тому для уникнення зниження ефективності техніко-технологічної бази АТ «Кернел-Трейд» доцільно застосувати наступні кроки, які сприятимуть покращенню ситуації: удосконалити планування, управління, організацію праці та виробництва; зменшити фондомісткість та підвищити фондівдачу; збільшити кількість сучасних видів техніки (призведе до ліпшого виробництва продукції); сприяти зростанню розміру інвестиційних асигнувань на матеріальне та технічне забезпечення підприємства.

Література

1. Горшков М. А. Техніко-технологічна база підприємства і продукції: сутність та шляхи вдосконалення. Соціум. Наука. Культура. 2010.

2. С.Ф. Покропивний Економіка підприємства: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ. КНЕУ, 2001.

3. Волкова О.І. Економіка й організація інноваційної діяльності: навч. посіб. Київ. Видавничий дім «Професіонал», 2004. 960 с.

References:

1. Horshkov M. A. Tekhniko-tekhnologichna baza pidpriemstva i produktsii. Sotsium. Nauka. Kultura. 2010.

2. S.F. Pokropyvnyi Ekonomika pidpriemstva: navch. posib. 2-he vyd., dop. Kyiv. KNEU, 2001

3. Volkova O.I. Ekonomika y orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti: navch. posib. Kyiv, 2004. 960 s.

JEL Q12

СТАРИКОВ Олександр

к.е.н., доцент, КНЕУ імені Вадима Гетьмана, Україна

ORCID 0000-0001-6251-5454

ПЕРЕЛЕТ Ольга

Студентка, КНЕУ імені Вадима Гетьмана Україна

ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. Критерієм оптимізації виробничої програми для більшості аграрних підприємств пропонується використовувати прибуток. Максимізація прибутку є раціональним критерієм.

Проте аграрні підприємства мають різні стратегії та цілі діяльності, в тому числі, для окремих своїх підрозділів.

Пропонується виділити різні критерії оптимізації виробничої програми аграрного підприємства для різних видів оптимізації: економічної, соціальної, екологічної, технологічної.

e-mail: oleksandr.starikov@kneu.ua

O. Y. Starikov

Ph.D.in Economics, Associate Professor, KNEU named after Vadym Hetman» Ukraine

e-mail: olyshasha@gmail.com

O. V. Perelet

student of Economic and Management Faculty, 2-year master's level, KNEU named after Vadym Hetman» Ukraine

APPROACHES TO THE OPTIMIZATION OF THE PRODUCTION PROGRAM IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract. It is proposed to use profit as a criterion for optimizing the production program for most agricultural enterprises. Profit maximization is a rational criterion.

However, agricultural enterprises have different strategies and activity goals, including for their individual units.

It is proposed to highlight different criteria for optimizing the production program of an agricultural enterprise for different types of optimization: economic, social, ecological, technological.

Ключові слова: виробнича програма, оптимізація, критерій оптимізації, аграрне виробництво, прибуток.

Key words: production program, optimization, optimization criterion, agricultural production, profit.

Важливою складовою планування діяльності аграрного підприємства є оптимізація виробничої програми, тобто плану виробництва і продажу продукції. Виробнича програма передбачає планування асортименту і обсягу виробництва продукції підприємства, рівня її товарності і цін. У свою чергу, це вимагає визначення структури посівних площ, прогнозування урожайності і продуктивності тварин, використання техніки. Тобто, потрібно врахувати багато параметрів і знайти найкращий, оптимальний варіант плану.

В загальному складання виробничої програми передбачає оптимізацію використання виробничих ресурсів. Через це відзначається необхідність створення моделі, за допомогою якої можна адекватно описати це у сільському господарстві. [1] Уже давно вченими було запропоновано вирішення проблеми вибору оптимального плану критерієм максимізації прибутку. У таку модель залежно від рівня деталізації плану вносяться обмеження щодо ресурсів, посівних площ, роботи машин і обладнання, обсягів виробництва тощо. Економіко-математичні моделі дозволяють отримати досить надійні висновки про оптимізацію структури виробництва сільськогосподарського підприємства з метою визначення плану розвитку та прогнозованих даних його функціонування.

Галузева структура підприємства та його спеціалізація мають, з одного боку, забезпечувати виробництво продукції відповідно до ринкового попиту, що відображається у рівні цін, а з іншого – ефективно використовувати всі види ресурсів. Підвищення економічної ефективності діяльності аграрних підприємств можна здійснювати за рахунок оптимізації галузевої структури виробництва, що дозволить повніше використовувати економічний потенціал, при цьому більш високий прибуток забезпечить розширене відтворення.

Максимізація прибутку як основний критерій в теорії не викликає заперечень. Дискусії можуть вестися щодо виду прибутку, який використовується для оптимізації виробничої програми. Одні автори можуть використовувати чистий прибуток, інші вважають більш коректним використання маржинального прибутку [2, с. 38].

На практиці аграрні підприємства мають різні стратегії, а кожне підприємство має набагато більше цілей, ніж лише максимізація прибутку. Деякі аграрні підприємства можуть продовжувати виробляти, наприклад, продукцію тваринництва з низькою рентабельністю для збереження зайнятості місцевого населення та підтримання якості життя громади. Якщо говорити про таку соціальну оптимізацію виробничої програми, то вона може суперечити цілям максимізації прибутку.

В інших випадках власники аграрних підприємств, турбуючись про зменшення негативного впливу на довкілля та дотримання екологічних норм сільськогосподарського виробництва, підтримують структуру посівних площ, яка не дозволяє максимізувати прибуток, або ж використовують технології органічного виробництва. Окремі дослідники зазначають необхідність

врахування екологічної оптимізації аграрного виробництва. Зокрема, В.Г. Андрійчук відмічає, що вища економічна ефективність не повинна досягатися за рахунок екологічної безпеки [3, с. 443].

Технологічні критерії оптимізації виробництва також відіграють важливу роль при розробці виробничої програми. Дослідження показують, що врахування технологічних наслідків вирощування окремих культур та їх впливу на інші культури у сівозміні можуть призводити до переоцінки рівня ефективності таких культур та перегляду рішень щодо структури виробництва. [4, с. 93-97].

Можна погодитися з тим, що оптимальна виробнича програма – це програма, яка відповідає структурі ресурсів підприємства та забезпечує найкращі результати його діяльності за певним прийнятим критерієм. А оптимізацію виробничої програми здійснюють з метою: а) планування оптимальної структури виробництва продукції; б) визначення максимально можливого обсягу виробництва продукції та економічної межі нарощування виробництва [5, с. 160].

Враховуючи сказане, можна виділити різні види та критерії оптимізації виробничої програми аграрного підприємства. Залежно від сфери діяльності, цілей і специфіки виробничого процесу, оптимізація матиме критерії, які можуть значно відрізнятися (Табл. 1).

Таблиця 1. - Види оптимізації виробничої програми аграрних підприємств

Вид	Причини	Критерій оптимізації	Ціль
Економічна	Низькі фінансові результати, підвищення рівня прибутку на інвестиції	Витрати, прибуток, рентабельність	Підвищення ефективності використання капіталу
Соціальна	Низький рівень зайнятості і мотивації праці	Доходи працівників, створення робочих місць	Покращення якості життя персоналу і суспільства
Екологічна	Негативний вплив на довкілля, зменшення біорізноманіття	Атмосферні викиди, забруднення водних та земельних ресурсів	Зменшення негативного впливу на довкілля, дотримання екологічних норм
Технологічна	Низький технологічний рівень, недотримання технології виробництва	Урожайність культур, продуктивність тварин і техніки	Підвищення продуктивності та збільшення потенціалу виробництва продукції

Джерело: складено авторами.

Слід відмітити, що при розробці виробничої програми можуть бути застосовані різні критерії оптимізації для окремих підрозділів або всього підприємства. Адже у процесі формування виробничої програми на сільськогосподарському підприємстві є можливість використати оптимізацію, щоб зробити певні економіко-математичні розрахунки не тільки на рівні підприємства, а і на рівні окремих його підрозділів [6].

Але можна погодитися з тим, що головною виробничою оптимізацією для аграрного підприємства є структурність, в якій кількісні взаємозв'язки з різними

видами галузей в змозі створити рішення планових питань із реалізації продукції та дозволять повніше та ефективніше застосовувати існуючі та додаткові ресурси для створення високого економічного ефекту та підвищенню рентабельності підприємства [7]. Однією з головних передумов якісної побудови економіко-математичної моделі є визначення критерія оптимального рішення. Різні математичні методи та моделі можуть дозволити оцінити використання ресурсів підприємства та знайти саме такий варіант, який буде оптимальним для певного критерія [8].

Отже, оптимізація виробничої програми може дати змогу раціональніше використовувати ресурси на сільськогосподарському підприємстві та максимізувати прибуток, що є одним із головних завдань для ведення підприємницької діяльності. Проте, найкращі результати дає поєднання методів економіко-математичного моделювання і стратегічного аналізу. І в такому випадку можуть використовуватися інші критерії, окрім прибутку, розглянуті нами вище. Такі розрахунки можуть відображати широкий спектр цілей, які враховуються при плануванні виробництва і продажу продукції в аграрних підприємствах.

Пошук оптимального варіанту виробничої програми повинен не лише забезпечувати збільшення прибутку та підвищення рентабельності капіталу, що є актуальним у більшості випадків та є доцільним з точки зору власників підприємства. Він також повинен надавати змогу забезпечити більш широке врахування зовнішніх і внутрішніх чинників ведення господарської діяльності та отримати результати, виходячи з інших цілей сільськогосподарського підприємства. Такий підхід є більш гнучким і може стати основою для здійснення розрахунків з оптимізації виробничої програми.

Література

1. Гукалюк А.Ф. Моделювання процесу розробки оптимальної виробничої програми // Актуальні проблеми економіки. — 2016. — № 9. — С. 78—85.
2. Орлов О. Планування діяльності підприємства. — Львів : Вид-во "Регрес". — 2002. — 139 с.
3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник/ В.Г. Андрійчук.- К.: КНЕУ, 2013. — 779 с.
4. Старіков О.Ю., Коваль А.Ю. Врахування негативних наслідків вирощування соняшнику при оцінюванні його ефективності// Економіка та підприємництво: зб. нак.праць., № 47/2021, К.: КНЕУ, 2021, с. 87-101.
5. Шваб Л.І. Економіка підприємства. — Львів : Вид-во "Світ". — 2007. — 356 с.

References

1. A.F. Hukalyuk Modeling the process of developing an optimal production program // Actual problems of economics. — 2016. — No. 9. — P. 78-85.
2. Orlov O. Planning of enterprise activity. — Lviv: "Regress" publication. - 2002. - 139 p.
3. Andriychuk V.G. Economics of enterprises of the agro-industrial complex: a textbook / V.G. Andriychuk. - K.: KNEU, 2013. - 779 p.
4. Starikov O.Yu., Koval A.Yu. The negative consequences of sunflower growing taking into consideration when evaluating its efficiency// Economy and entrepreneurship: coll. nak.prat., No. 47/2021, K.: KNEU, 2021, p. 87-101.
5. Shvab L.I. Business Economics. — Lviv: "World" edition. - 2007. - 356 p.

6. Антонов В.М. Інтелектуально-математичний менеджмент. Кіберекономічна концепція: монографія/ В.М. Антонов.– К.: КНТ, 2017. – 528с.

7. Нужна С. А., Самарець Н. М. Оптимізація використання виробничих ресурсів підприємствами аграрного сектору. / С.А. Нужна, Н.М. Самарець // Економічний аналіз. Тернопіль. — 2018, с. 225—234.

8. Горобець Н. М. Оптимізація виробничої програми в системі менеджменту аграрних підприємств / Н. М. Горобець, І. А. Чорна (студ.) // АгроСвіт. – 2019. – № 11. – С. 52 - 58

6. Antonov V.M. Intellectual and mathematical management. Cybereconomic concept: monograph/ V.M. Antonov. – K.: KNT, 2017. – 528 p.

7. Nuzhna S. A., Samarets N. M. Optimizing the use of production resources by agrarian sector enterprises. / S.A. Nuzhna, N.M. Samarets // Economic analysis. Ternopil — 2018, p. 225-234.

8. Horobets N. M. Optimization of the production program in the management system of agrarian enterprises / N. M. Horobets, I. A. Chorna (student) // AgroSvit. – 2019. – No. 11. – С. 52 - 58

СЕКЦІЯ № 4. ЕКОНОМІЧНА АНАЛІТИКА: КОНЦЕПЦІЇ, ІНСТРУМЕНТИ, ПРАКТИКИ